

Møte med Michael Märcher

Av Olav E. Klingenberg

Michael Märcher (foto: privat).

Michael Märcher er kjent for mange norske samlere, han er aktiv på nettstedet Samlerforum, og han skriver artikler av interesse for dem som samler norsk mynt fra "Dansk-tiden", senest om Christian VI's norske mynter i NNUM nr. 2 2013.

Den unge blide mann som møter meg i "Prinsen Palæ" bærer tittelen museumsinspektør, som gir assosiasjoner til "vaktmester" eller vicevert som det heter på dansk. Det er veldig feil; på norsk ville vel tittelen ha vært "kurator" – og i realiteten er Michael fagansvarlig for en del af numismatikken ved "Den kgl. Mønt- og Medaillesamling"

ved Nationalmuseet i København. Tross ung alder har han en imponerende vitenskapelig produksjon bak seg, siste år ble hans doktoravhandling om myntverkerne i Altona og København utgitt i rikt illustrert og noe utvidet utgave.

Vi har verdens største samling av norsk mynt fra 1600-tallet til 1814, smiler Michael, og er åpenbart fornøyd med det når han åpner den 4 meter høye port mot gaten.

Han er 33 år gammel, nybakt far - og med hus, have og kajakk på Amager, blir det liten tid til hobbyer – han er for øvrig avskåret fra å samle mynter eller sedler for egen del – det ville umiddelbart diskvalifisere ham fra stillingen. Han har tatt av sin fridag for å møte meg i et ellers folketomt museum, det er Danmarks nasjonaldag – 6. juni.

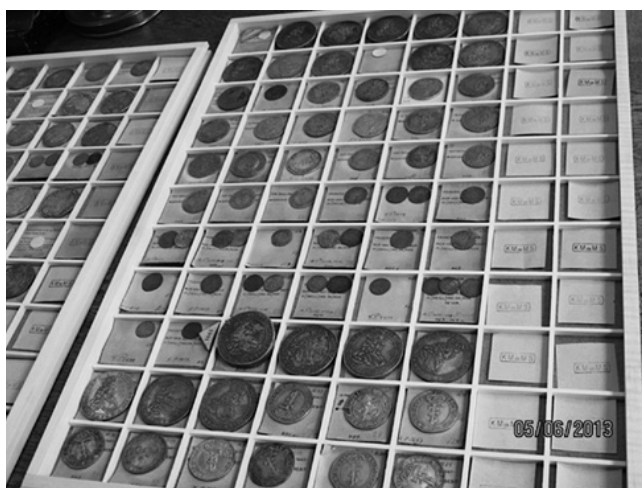
Jeg spør ham om hva stillingen innebærer.

Danefæ – kommer det øyeblikkelig. Det fyller det meste av min tid.

Danefæ?

"Skatte fra den danske muld".

Jordfunn. Den danske muld er stadig full av skatter – der blir funnet mellom 2500 og 3000 mynter hvert eneste år, i tillegg til andre oldsaker. Mere end 90 % af myntene blir for øvrig funnet med detektor. Det skal

Bakke med norske skatter fra Hovedsamlingen, sortert etter Schounummer.

vurderes, katalogiseres og analyseres. Det tar tid. Vi har for øvrig utgitt en vakker bok om emnet – den må du ha!

Og hvordan får dere folk til å levere fra seg funn i slik mengder?

Vi har en glimrende lov, der har virket siden 1700-tallet. Alle jordfunn av en viss alder tilhører staten

Fundsamlingens norske mynter i konvolutter.

(tidligere kongen). Men finneren får et såkaldt danefæbrev med beskrivelse af fundet og skattefri finnerlønn, den kan være over eller under markedsverdi. Systemet virker – jeg mener det er verdens bedste – vis mig gerne et, der er bedre for utforskningen og bevaringen af vores alle sammens kulturarv.. Finderne redder genstandene fra destruksjon

Stemplerne til Christian Vis reisedaler fra 1733.

Frederik V, speciedaler 1765, prakt eksempalar fra Hovedsamlingen. (foto: Frank Pedersen).

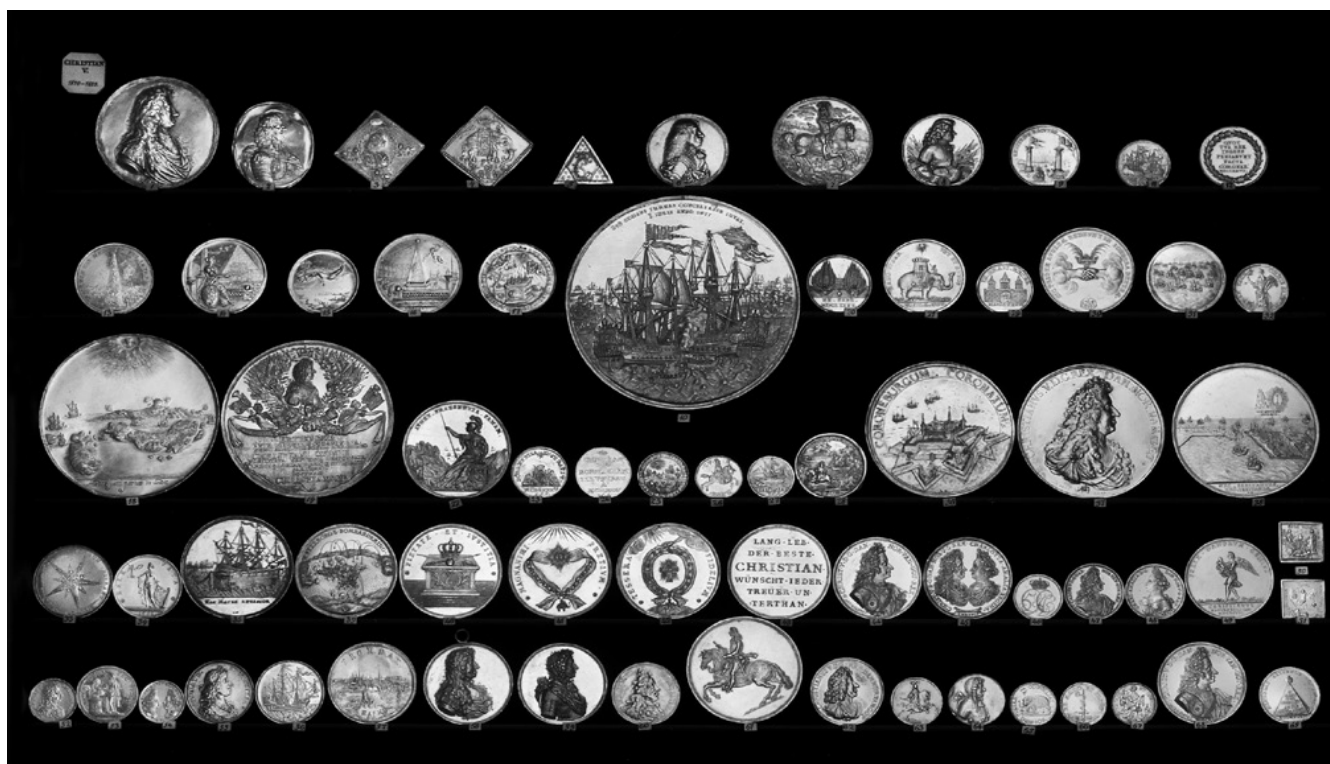
i pløjelagene. Det er generelt imponerende dygtige, flittige og samvittighedsfulde folk, som gerne må gå på lokalmuseum eller Nationalmuseum og prale overfor barn og barnebarn af deres fund, som kan ses i udstillinger. En del nordmænd og svenskere kommer til Danmark for at gå med detektor – jeg har sendt flere danefæbreve til Norge. Men husk: Danmark er annerledes enn Norge og Sverige. Vi kjenner ikke "almennretten" – retten til å ta seg frem på annen manns jord. Skal du lete må du ha grunneiers tillatelse, enten grunneieren er privat, kommunal eller statlig. Danefægødtgørelsen gives til finderens – sådan er loven. Det er en findeløn, ikke et kjøb eller en indløsning. Genstandene var allerede statens før de blev fundet.

Og – en viktig ting – vår praksis har gjort oss til "verdensmestere i møntfundsrepresentativitet". Det skyldes danefælovgivningen, den lovlige og mulige detektorbruk og Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings arbejde med at registrere møntfund i

mere end 200 år. På den måde er vi foran de fleste lande. Uhyre mange fund er registreret i England, men vi slår dem på præcision i indmålingene og fordi vi beholder mønterne til fremtidig forskning og formidling. Nu om stunder brugere næsten alle detektorfolk GPS-indmåling – det forventer vi ved fastsættelse af danefægødtgørelsen.. Når funnene er mange nok kan vi ofte se om det er en tilfeldig mynt noen har tapt ut av sin lomme, eller en nedgravet skatt som så er pløyet i stykker, en markeds plass eller andet. Det forteller oss f.eks. om bruk og sirkulation af mønter – kom mynt fra Norge til Danmark og blev brugt i almindelig sirkulation – eller findes de kun tilfeldig i skatten? Osv osv.

Det leder hen til Michaels neste projekt, han har fått midler fra Carlsbergfondet til å forske i Bornholms pengehistorie fra 1100-tallet og frem.

Det ble aldri slått egen mynt på Bornholm, og øen har hatt en meget

En samling gullmedaljer fra Christian Vs tid i museets medaljerom (foto:Natiobakmuseet).

omskiftelig historie med mange "eiere" – den har politisk været tilknyttet den danske konge, erkebiskopen i Lund, pantsat til Lübeck og besat af svenskerne.. "Eierskifte" gir også skifte i myntforhold. Dernest – Bornholm ligger sentralt plassert i Østersjøen – viktig i en tid hvor sjøveien var den viktigste transportvei. Kroverten godtok nok de fleste mynter, så lenge de var av sølv. Møntfundene på Bornholm kan bl.a. fortælle os om Bornholms politiske og økonomiske tilknytning gjennom tiderne. Samtidig fortæller det lange regionale studie også meget om det øvrige riges pengevesen. Bornholm er oplagt som undersøgelsesområde, da Bornholm nærmest er Danmarks mester i møntfund. Det skyldes at der er mange mønter at finde, men også, at her blev detektorbrugerne tidlig organiserte og samarbejde med Bornholms Muse-

um. Samtidig begyndte man meget tidlig på Bornholm at måle detektorfund præcist ind.

Projektet er også interessant for Norge: ca. 20-30 % av 16-1700 talls mynt funnet på Bornholm er produsert i Norge. Vi har ikke nøyaktige tall for hele Danmark, men jeg vil gjette at den samme prosentatsats også vil gjelde her. Det må undersøges, men kan bl.a. bruke møntfund fra danske kirker til det. Hvis omløbet på Bornholm matcher resten af rigets møntomløb, så tyder det på, at Bornholm på det tidspunkt var monetært integreret i resten af riget. Det indikere generelt politisk og økonomisk integration af den fjerne ø. Det var et felles myntomløp i Danmark-Norge-Hertugdømmerne (kongelige dele), og vi må se myntproduksjonen i et "Helstatsperspektiv", ellers giver udmøntninger og møntpolitikken ingen mening. Mynter

enten de nå var produsert i Altona eller på Kongsberg, var ofte beregnet til bruk i hele riket. Når det så i en periode ikke ble preget visse mønttyper på Kongsberg, var det ikke nødvendigvis fordi de ikke trengtes i Norge – men fordi man fant det hensiktsmessig å gjøre for eksempel i Altona, mens Norge stod for produksjon av andre mønttyper – også det for det samlede rike – men f.eks. også til konkrete driftsudbetalinger på Kongsberg – et uhyre viktig sted, som alt for få danskere kender eller forstår betydningen av.

Spredningen av de forskjellige mønttyper over hele riket er bevist med funn – (Danefæ igjen!) – men også norske fund. I har jo virkelig en megaskat i jeres imponerende kirkefund.

Husk også: Kongsberg var helstatens viktigste møntsted inntil 1780-årene.

Michael tar meg rundt i det ærverdige palæ, "Møntsamlingen" holder til i Nationalmuseets eldste del, det opprinnelige prinsepalæ

Som "museumsinspektør" tar Michael seg også tid til å inspisere andre museer, her i Segovia, med myntpresse fra Madrid. (foto:privat).

fra 1700-tallet – rett bak (dog over kanalen) fra det gamle kongeslott Christiansborg, som nå under samme tak huser det danske folketting, regjeringen og dansk høyesterett. I Prinsens Palæ er det høyt under taket, mer enn 3 meter – og det trenges, her er bøker fra gulv til tak i alle rom, organisert etter tema og land, og vi må konstantere at Norgesavdelingen fyller relativt lite på hyllene.

Vi er også inne i utstillingslokalene, hvor mynthistorien fra de aller eldste greske til dagens mest moderne er grundig dokumentert.

Museet har et sted mellom 600- til 700.000 objekter: mynter, medaljer, poletter, sedler og diverse annet f.eks. prægestempler – og i dette: "verdens største samling av "norske" dansketidsmynter". Møntsamlingen består av to deler. Hovedsamlingen, som er den typologiske samling, hvor prakt eksempeler av norske mynter ligger enkeltvis etter Schou-numre. Den annen del er

"Møntsamlingen" presenteres i elegante omgivelser, her rommet for "Verdens Mønt" (foto:Nationalmuseet).

Fundarkivet, som er mynter funnet i Danmark. Mens Hovedsamlingen rommer noen tusen forskjellige norske mynter, antar Michael at det er mere end 10.000 norske mynter i Fundarkivet.

Mange af praktksemlarerne skyldes "pliktafleveringen" – Kongen skulle ha et eksemplar av hver mynt fra myntverkene, og det er åpenbart at verkene har tatt plikten alvorlig, kongens eksemplarer er praktstykker, "Mint-condition" eller "Fleur de coin" blir nesten for svake begrep å bruke.

Mens hovedsamlingen er sortert i store "bakker" (myntskuffer) er de større mengdene i Fundarkivet sortert etter inntomsttidspunkt i små syrefri lukkede myntkonvolutter – litt større enn "hartbergere". Av naturlige grunner utgjør utstillingen, den som er åpen for publikum, bare en meget liten brøkdel av museets beholdning.

Er da resten utilgjengelig?

Ingenlunde, vi tar gjerne i mot gjester, og der kommer da flere Nordmænd nærmest hvert år. Men de må ha et formål. Vi har et eget studierom der stilles til disposisjon for besøkende – men de må søke. Ren nyskjerrighet er ikke nok, vi må vite hva du ønsker. Men mynter – og selvfølgelig også medaljer, sedler osv. – forteller meget historie, så det behøver ikke nødvendigvis å være numismatisk forskning som gir adgang.

Den kgl. Mønt og Medaillesamling, var som navnet indikerer kongens samling. Samlingen kendes tilbage

fra Frederik den III's tid i 1650-60'erne, men er sikkert ældre. Men den offisielle grunnleggelse av Møntsamlingen finner sted i 1781, da utskilles den fra kongens "Kunstkammer" og blir Danmarks første selvstendige, offentlige museum, lokalisert på Rosenborg Slot. Midt i 1800-tallet går Danmark fra å være enevelde til et konstitusjonelt monarki, og store deler av kongens eiendom går over til å bli statens – herunder Møntsamlingen – som flytter fra Rosenborg til Prinsens Palæ i 1867.

Selv om den kongelige samling var kjærnen, så har museet jevnlig fått tilførsler gjennom fund, gaver, arv, bytte og kjøp. Prins Christian Frederik som nordmenn kjenner fra 1814, og vi som Christian VIII var en stor samler på privat hånd. Han reiste i Italia i 1820-21 og ble bl.a. opptatt av den gamle greske kultur i det foruds Magna Grecia, herunder også gresk mynt fra det sydlige Italia og Sicilia. Ingen synes å ha nektet ham noe, og vår "greske" samling er en av de større i verden, samtidig av en meget høy kvalitet – og publiceret i SNG og derfor meget anvendt.

Christian VIII har da også fått sin egen byste innerst i udstillingens medaljerum, laget av Thorvaldsen, den store danske billedhugger. Den står på en spesiell pidestall, nemlig hans personlig myntkabinett – når fronten åpnes ligger tomme myntskuffene tett nedover.

Møntsamlingen er et sted hvor man kan bruke meget tid, selv om man bare må nøye seg med den åpne avdeling (gratis adgang). Michael

Märcher nevnte det ikke, men jeg vil lett tro at museet også har en av de (eller den) største samling av numismatisk litteratur på det

nordeuropeiske fastland – kanskje kan ønsket om å studere et ellers utilgjengelig verk være formål godt nok for et besøk i studiekammeret?

Schneiders medalje til minne om slage i Køge bukt (se omtale i NNT nr. 2-2013). Dette eksemplaret er i massivt gull (vekt 661 gr.). Et av Michaels mange pågående projekter er forskning omkring denne medalje. (foto: Nationalmuseet).